

Evaluation of the Distance Education Process with Syrian Students under Temporary Protection during the Covid-19 Pandemic Period

Rabia Ünal

Turkish Ministry of National Education, Kayseri, Turkey

ABSTRACT

During the Covid-19 pandemic, in order to slow down the spread of the virus and protect human health, face-to-face education was suspended and the distance education process was started. In this study, it is aimed to evaluate the distance education process carried out with Syrian students under temporary protection during the Covid-19 pandemic period, according to the views of classroom teachers. The study group of the research, which was designed in a phenomenological design from qualitative research, was determined by the criterion sampling model. In the second term of the 2020-2021 academic year, 12 classroom teachers with Syrian students under temporary protection in their classes formed the study group of the research. Data collection was provided through a semi-structured interview form and content analysis technique was used in the analysis of the data. In the research, especially the financial problems experienced by Syrian students under temporary protection regarding technological devices and internet access during the distance education process, it has been concluded that the participation in live lessons is very low due to language problems and the negative attitude of the parents, the home environment and the number of siblings studying create problems in participation in live lessons, the absence of equality of opportunity in education, creating emotional and psychological gaps in students and causing level differences between students. Providing access to technology for students under temporary protection, adding content suitable for students under temporary protection to the EBA, enriching existing content in accordance with students under temporary protection, identifying students who cannot participate in the distance education process and providing supplementary courses and providing social and emotional support for students under temporary students are among the suggestions offered.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 09.12.2021

Received in revised form: 27.02.2022

Accepted: 03.03.2022

Available online: 01.06.2022

Article Type: Standart Paper

Keywords: Distance education, temporary protection, Syrian student

© 2022 JIETP All rights reserved

Extended Summary

1. Introduction

The Covid-19 pandemic, which has shocked many countries in the world since December 2019, has caused changes in the field of education as well as in different fields. In our country, face-to-face education was interrupted on March 16, and distance education was started with TRT EBA TV for primary, secondary and high school students as of 23 March 2020, through the Educational Information Network (EBA) of the Distance Education Center, which is a digital platform. Although

Corresponding author's address: Turkish Ministry of National Education, Kayseri, Turkey

e-mail: unalrabia0@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.1034907>

the distance education process is tried to be supported, studies indicate that students in the inclusive education process have low access to distance education. This research was conducted to determine what Syrian students under temporary protection experienced in distance education during the Covid-19 pandemic.

2. Method

The research was carried out with the phenomenology design, which is one of the qualitative research methods. The reason for choosing the phenomenology design in this study is to try to understand in depth the experiences of primary school teachers about what happened in distance education with Syrian students under temporary protection during the Covid-19 pandemic. In this direction, themes were created and content analysis was carried out. The study group of this research consists of classroom teachers selected according to the criterion sampling model. In the second semester of the 2020-2021 academic year, 12 classroom teachers with Syrian students under temporary protection in their classes formed the study group of the research. 6 of the classroom teachers who make up the study group are female and 6 are male, and their professional experience ranges from 7 years to 26 years. The data in the research were obtained through a semi-structured interview form. Content analysis was used in the analysis of the research data. First of all, the answers given by the teachers to the interview questions were recorded in the forms, the codes for the meaningful sections between the data were given, and the themes were created based on the relationship between the codes. Based on the answers given by the teachers, connections were made between participation in the distance education process, the learning-teaching process and its disadvantages. In order to ensure reliability in the research, the field expert review and the opinions of the participants were used.

3. Results and Discussion

When the opinions of the teachers who participated in the research on the distance education process of Syrian students under temporary protection during the Covid-19 pandemic were examined, it was seen that they were gathered under four themes: "Reasons for Low Participation", "Problems Experienced in the Course Process in Distance Education", "Evaluation of the Process" and "Suggestions for Solutions to the Problems Experienced". When the distance education process of Syrian students under temporary protection was examined in the interviews with the teachers participating in the research, it was seen that the reasons for the low participation were the lack of technological tools, lack of internet access, parental indifference, language problems and low student motivation.

When the opinions of the teachers participating in the research were examined, it was seen that the main reason for the low participation of Syrian students under temporary protection during the Covid-19 pandemic period was the lack of technological tools due to financial impossibilities. It has been understood that the participation is low and unsteady due to the reasons such as the families with low incomes not being able to buy technological devices such as tablets and computers, the lack of sufficient technological tools due to the fact that the siblings at home have live lessons at the same time. Lack of internet access at home or limited access due to financial problems experienced, parent's indifference and lack of attention, language problems and lack of technological readiness, and low motivation and low participation due to students not giving the necessary importance to education were determined as the reasons.

It has been observed that the theme of the problems experienced in the distance education course process consists of sub-themes such as home environment, number of siblings, language problem, not preparing the program for students under temporary protection and not doing homework. When the course process carried out by the teachers participating in the research with Syrian students under temporary protection during the Covid-19 pandemic period was evaluated, it was determined that the students did not have a suitable home environment for live lessons due to financial impossibilities. It has been determined that the students do not have their own rooms, attend the classes in the common areas, and therefore they are distracted by the noise in the environment and they have concentration

problems. It has been understood that due to the high number of siblings, the number of devices that will provide access to technology is not sufficient, and when the class times of the siblings overlap, the lessons of the upper class students are considered more important and the lower class siblings do not have the opportunity to use the devices they will participate in the distance education process. It is stated that Syrian students under temporary protection have difficulty in making sense of live lessons due to their lack of Turkish language proficiency at the desired level, and that the rate of doing homework has decreased compared to the face-to-face education process, as the problems experienced in the distance education process.

When the theme of the evaluation of the distance education process is examined, it is seen that there are three sub-themes: the disappearance of equality of opportunity in education, the formation of emotional and psychological gaps, and the increase in level differences between students. The teachers who participated in the research stated that during the Covid-19 pandemic, the majority of Syrian students under temporary protection did not have access to technology during the distance education process, and because the students did not have an equal education environment at home and did not consider individual differences, equality of opportunity in education was eliminated. They emphasized that staying away from school and friends of Syrian students under temporary protection created emotional and psychological gaps in students, that students experienced social adaptation problems when they switched to face-to-face education, and that academic level differences increased due to lack of participation in classes.

It has been observed that the solution proposals for the problems experienced by the classroom teachers after the distance education process they spent with Syrian students under temporary protection during the Covid-19 pandemic period comprised four sub-themes. Classroom teachers suggested providing access to technology to Syrian students under temporary protection, adding appropriate content to EBA for students under temporary protection, identifying students who could not participate in the distance education process and providing supplementary courses, and supporting Syrian students under temporary protection socially and emotionally.

4. Conclusion

In this study, which aims to examine the participation of Syrian students under temporary protection in the distance education process during the Covid-19 pandemic, it has been understood that the participation of the students in the distance education process is quite low. When the opinions of the teachers participating in the research were evaluated, the lack of technological devices, lack of internet access, parental indifference, language problems and low student motivation emerged as the reasons for the low participation in the distance education process. When the course process of the Syrian students under temporary protection is examined, the problems experienced are determined as the home environment, the number of siblings, the language problem, the preparation of the program according to the students under temporary protection and the absence of homework. When the distance education process of the Syrian students under temporary protection is evaluated according to the opinions of the classroom teachers, it is understood that the equality of opportunity in education has disappeared, the level differences have increased, and emotional and psychological gaps have formed. Providing access to technology for students under temporary protection, adding content suitable for students under temporary protection to EBA, enriching the existing content in accordance with students under temporary protection, identifying students who cannot participate in the distance education process and providing supplementary courses and providing social and emotional support for students under temporary students are among the suggestions offered.

Covid-19 Pandemisi Döneminde Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerle Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi

Rabia Ünal¹

Milli Eğitim Bakanlığı, Kayseri, Türkiye

ÖZ

Covid-19 pandemisi sürecinde virüsün yayılma hızını yavaşlatmak ve insan sağlığını korumak amacıyla yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir. Bu çalışmada Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma türlerinden fenomenolojik desende tasarlanan araştırmanın çalışma grubu ölçüt örnekleme modeli ile belirlenmiştir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde sınıflarında geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler bulunan 12 sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Verilerin toplanması yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla sağlanmıştır ve verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada uzaktan eğitim sürecinde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin teknolojik cihazlar ve internet erişimi konusunda yaşadıkları maddi sorunlar başta olmak üzere, dil sorunu ve velinin olumsuz tutumundan kaynaklı nedenlerle canlı derslere katılımlarının oldukça düşük olduğu ev ortamlarının ve eğitim gören kardeş sayılarının canlı derslere katılımlarda sorunlar yarattığı, eğitimde fırsat eşitliğinin ortadan kalktığı öğrencilerde duygusal ve psikolojik boşluk yarattığı ve öğrenciler arası seviye farklılıklarına neden olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Geçici koruma altındaki öğrencilere teknolojiye erişim imkanının sağlanması, EBA'ya geçici koruma altındaki öğrencilere uygun içeriklerin eklenmesi, var olan içeriklerin de geçici koruma altındaki öğrencilere uygun olarak zenginleştirilmesi, uzaktan eğitim sürecine katılmayan öğrencilerin tespit edilerek takviye kursların verilmesi ve geçici koruma altındaki öğrencilerin sosyal-duygusal yönden desteklenmesi sunulan önerilerdendir.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 09.12.2021

Düzeltilmiş hali alındı: 27.02.2022

Kabul edildi: 03.03.2022

Çevrimiçi yayımlandı: 01.06.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, geçici koruma, Suriyeli öğrenci

© 2022 JIETP Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Tarih boyunca dünya çeşitli salgın hastalıklarla mücadele etmiştir ve bunlardan biri de alınan tüm önlemlere rağmen etkileri hala sürmekte olan Covid-19 pandemidir. Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei eyaletine bağlı Wuhan kentinden yayılmaya başlayan COVID-19 salgınını Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 11 Mart'ta "pandemi" olarak ilan etmiştir (DSÖ, 2020). Bu tarihten itibaren; sağlık, ekonomi, eğitim ve sosyal faaliyetlerde ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Dünya çapında hızla artmakta olan COVID-19 vaka sayısı, birçok dünya ülkesinde toplumsal kaygılar ve endişeler de artmaya başlamıştır (Lin, 2020). COVID-19 pandemisi özellikle eğitim faaliyetlerini doğrudan etkilemiş ve beraberinden bazı kaygıları da getirmiştir. Çünkü bu salgın dünyaya yayıldığında, ülkelerin çoğunluğu okulların geçici olarak kapatıldığını duyurmuş ve yaklaşık 1,6 milyar çocuk ve gencin yani dünyadaki öğrencilerin %91'inden fazlasının pandemiden etkilendiği rapor edilmiştir (Miks & McIlwaine, 2020).

2019 Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2019) raporuna göre Türkiye, 18 milyon civarında öğrenciye ve 950 bin civarında öğretmene sahiptir. Covid-19 pandemisinden en çok etkilenen ülkelerden biri de Türkiye'dir ve 16 Mart itibarıyla kapatılan okullardaki örgün ve yaygın eğitim pandemiden etkilenen en büyük kamusal alandır. UNESCO'nun hafta sonları ve resmi tatilleri içine katarak sağladığı verilere göre, 31 Ağustos 2020-2 Temmuz 2021 tarihleri arasında Meksika, Kosta Rika ve Polonya'dan

sonra Türkiye Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında okulların en uzun süre kapalı olduğu dördüncü ülke olmuştur.

2020-2021 eğitim- öğretim yılı, salgının başladığı 2019-2020 eğitim-öğretim yılının ikinci dönemiyle karşılaştırıldığında okulların daha uzun süre açık olduğu bir eğitim-öğretim yılı olmuştur. 31 Ağustos-18 Eylül 2020, 23 Kasım 2020-12 Şubat 2021 ve 29 Nisan-14 Mayıs 2021 tarihleri arasında tüm okullar kapanmış ve 2 Mart-28 Nisan 2021 tarihleri arasında ise okulların durumuna illerin risk düzeyine göre karar verilmiştir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılı boyunca uzaktan eğitim, seyreltilmiş yüz yüze eğitim gibi çeşitli yöntemler denenmiştir. Eğitim yılının %44,4'ünde, yani 87 gün, tüm bölge ve kademelerdeki okullar kapalı kalmıştır (Tunca, Kesbiç ve Gencer, 2021).

COVID-19 pandemisinin oluşturduğu karmaşadan dolayı ekonomilerini korumakla ilgilenen devletlerin çoğu dijital teknolojilerin kullanımını benimseyen acil durum önlem paketleri başlatarak eğitim sürecini idame ettirme yoluna girmişlerdir (Angoletto ve Queiroz, 2020). Bu alanda etkili bir eğitim ve öğretimin sağlanabilmesi için diğer dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye de TV kanalı (TRT EBA TV) ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden dijital teknolojileri kullanarak uzaktan eğitim sürecinin yürütülmesine karar vermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı da (MEB) 2011-2012 öğretim yılında Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi kapsamında hazırlanan ve e-öğrenme ihtiyaçları için kullanılan dijital bir platform olan Uzaktan Eğitim Merkezi'nin Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden 23 Mart 2020 tarihinden itibaren ilkökul, ortaokul ve lise öğrencileri için TRT EBA TV ile uzaktan eğitime başlamıştır.

Covid-19 pandemisiyle uzaktan eğitime geçiş sürecinde öğretmenlerin ve öğrencilerin dijital teknoloji ile ilgili becerileri de gelişmiştir. EBA üzerinden ilkökul, ortaokul ve lise öğrencileri için uzaktan eğitime başlanmasıyla öğretmenlerin teknolojik pedagojik alan bilgilerinde ve becerilerinde önemli gelişmeler yaşanmış ve EBA aracılığıyla öğretmenler tarafından öğrenciler ödevlendirilmiş ve canlı ders uygulamasına geçilmesiyle birlikte süreç başlamıştır (Kırmızıgül, 2020).

Uzaktan eğitim sürecine ilişkin istatistikler yayınlayan TEGV (Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı), EBA'yı her gün belirli bir plan dâhilinde düzenli olarak takip eden çocukların oranının %69 olduğunu, EBA takibinin ise %83 oranı ile en çok televizyon kanalları üzerinden yapıldığını raporlamıştır. Ayrıca daha da önemlisi EBA çevrim içi portal üzerinden farklı zamanlı öğrenme (asen kron) eğitim takibi oranı %47 ve canlı ders katılım oranı ise %11'dir. Rapor da canlı derse katılım oranındaki düşüklük dikkat çekicidir. Yine alanyazında rastlanılan bir diğer çalışma olan Ak, Oral ve Topuz (2018) tarafından yapılan araştırmada da senkron (eş zamanlı) derslerde, öğrencilerin dersi takip sürelerinin (%30 oranında) yetersiz olması nedeniyle yapılan sınavlarda başarı oranının yüz yüze eğitime göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Her ne kadar uzaktan eğitim süreci desteklenmeye çalışılsa da ERG (2020)'nin "Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri" adlı raporunda; uzaktan eğitim platformlarına erişimde bölgesel farklılıklar olduğu; öte yandan roman, mülteci ve tarım işçisi ailelerin çocukları gibi alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar için uzaktan eğitime erişimin daha zor olduğu dile getirilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Mart 2021 tarihinde yapılan araştırmada yıllara göre ülkemizde eğitime erişimi sağlanan geçici koruma altındaki öğrenci sayısı istatistiğine göre 2020-2021 eğitim-öğretim yılında okul öncesinde 34.696, ilkökulda 353.612, ortaokulda 274.209 ve lisede 111.740 olarak açıklanmıştır. Toplamda 774.257 geçici koruma altındaki çocuk 2020-2021 yılında eğitim hayatına devam etmiştir ancak bu öğrencilerin kaçının uzaktan eğitim sürecindeki canlı derslere katıldığıyla ilgili bir veriye ulaşılamamıştır.

Son yıllarda geçici koruma altındaki öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları dil, iletişim, psiko-sosyal ve uyum sorunlarına yönelik çok sayıda çalışma yürütülmüştür (Akpınar, 2017; Aydın ve Kaya, 2017; Başar, Akan ve Çiftçi, 2018; Emin, 2016; Erçetin ve Kubilay, 2018; Erçetin, Potas ve Açıkalin, 2017; Ertaş ve Çiftçi Kıraç, 2017; Hauber-Özer, 2019; Kazu ve Deniz, 2019; Seydi, 2014; Şentürk, 2018; Ünal ve Aladağ, 2020; Zengin ve Ataş-Akdemir, 2020). Geçici koruma altındaki

öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin çok sayıda çalışma olmasına karşın bu öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Yüz yüze eğitim sürecinde çeşitli sorunlar yaşayan geçici koruma altındaki öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde de sorunlar yaşamaması kaçınılmazdır. Bu sebeple bu çalışmada ilkokula giden geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin bütüncül bir bakış açısıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Yüz yüze eğitimde çeşitli sorunlar yaşayan geçici koruma altındaki öğrencilerin pandemi sürecinde uzaktan eğitimdeki yaşantıları geçici koruma altındaki öğrencilerin ihtiyaçlarının ve süreç sonrası beklentilerin belirlenmesi açısından alan yazında önemli bir yer tutacaktır.

Bu araştırmanın amacı, Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle ilkokulda gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecini sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesini ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın soruları şunlardır:

1. Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine öğrenci katılımı nasıldır?
2. Öğretmenler Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle geçirdikleri uzaktan eğitim sürecinde neler yaşamışlardır?
3. Öğretmenler Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle geçirdikleri uzaktan eğitim sürecini nasıl değerlendirmektedirler?
4. Öğretmenlerin Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle geçirdikleri uzaktan eğitim süreci sonrasında yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Çalışmanın Deseni

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim (fenomenoloji) deseni ile yürütülmüştür. Olgubilim, yaşanmış deneyimi değerlendirmeye odaklanan bir yöntemdir (Jasper,1994). Olgubilim çalışmalarında amaç, katılımcıların bir olgu ya da durum ile ilgili kişisel deneyimlerini irdeleyerek, olgu ya da durum hakkında daha genel bir anlayış ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışmada olgubilim yönteminin seçim nedeni; araştırmanın amacı olan Covid-19 pandemisi sürecinde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle uzaktan eğitimde neler yaşandığı konusunda ilkokullardaki sınıf öğretmenlerinin deneyimlerini derinlemesine anlamaya çalışmaktır. Çünkü bu durumu deneyimleyenlerin başında sınıf öğretmenleri gelmektedir ve sınıf öğretmenlerinin deneyimlerine dayalı olarak mülteci öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olgular belirlenebilir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler doğrultusunda temalar oluşturularak içerik analizi yapılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim- öğretim yılı ikinci döneminde Kayseri ili merkez ilçesinde görev yapmakta olan 12 sınıf öğretmenlerinden, ölçüt örneklem modeline (Yıldırım ve Şimşek, 2013) göre seçilen 12 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencisi olan sınıf öğretmenleri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubu belirlenirken öğretmenlerin gönüllülüğü de esas alınmıştır. Çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin 6'sı kadın, 6'sı erkek öğretmenlerden oluşmaktadır ve mesleki deneyimleri 7 yıl ile 26 yıl arasında değişmektedir. Öğretmenlerin sınıflarındaki geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin sayısının 2 ile 7 arasında değiştiği, yalnızca 3 tanesinin uzaktan eğitimle ilgili kursa katıldıkları görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların özellikleri

Kod	Cinsiyet	Mesleki deneyim	Öğretmenlerin sınıflarındaki geçici koruma altındaki öğrenci sayısı	Uzaktan eğitimle ilgili kursa katılma durumu
Ö1	K	13 yıl	5	-
Ö2	E	18 yıl	2	-
Ö3	E	16 yıl	2	1 kurs
Ö4	K	7 yıl	4	2 kurs
Ö5	E	26 yıl	3	-
Ö6	E	22 yıl	4	4 kurs
Ö7	K	24 yıl	6	-
Ö8	K	21 yıl	6	-
Ö9	E	23 yıl	2	-
Ö10	E	30 yıl	5	-
Ö11	K	31 yıl	5	-
Ö12	K	26 yıl	4	-

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Kişisel bilgi formunda öğretmenlerin cinsiyetleri, mesleki deneyimleri, sınıflarında bulunan geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenci sayıları ve uzaktan eğitimle ilgili kursa katılma durumları belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise, öncelikle geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılım durumları gözlemlenerek bu duruma yönelik görüşme soruları oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini içerisinde bulunmayan geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle uzaktan eğitim sürecini yürüten 2 öğretmenle iletişime geçilerek soruların pilot uygulaması yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara son hali verilmiştir. Bu sorular; geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecindeki derslere katılım durumu, uzaktan eğitim sürecinde yaşanan zorluklar ve bu zorlukların nedenleri, öğretmenlerin uzaktan eğitim süreci sonrası süreci sonrası sundukları öneriler olmak üzere sıralanabilir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilmiştir. Veri toplama süreci yüz yüze yürütülmüştür. Görüşme formu hazırlanırken sınıf öğretmenliği alanında görev yapan iki alan uzmanına sunulmuş, onlardan gelen öneriler doğrultusunda görüşme formunda eklemeler ve çıkarmalar yapılmıştır. Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecini sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmanın amacı ve içeriği konusunda sınıf öğretmenleri bilgilendirilmiş, elde edilen verilerin yalnızca bilimsel olarak kullanılacağı ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilerek araştırmanın veri toplama süreci yürütülmüştür. Görüşme formunun pilot uygulaması iki sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrası görüşme formunun son hâli düzenlenmiştir. Araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim- öğretim yılı birinci döneminde toplanmıştır. Görüşmeler destek eğitimi odalarında ve boş dersliklerde yapılmıştır. Görüşme süreleri 40 dakika ile 70 dakika arasında olmak üzere ortalama 50 dakika sürmüştür. Yüz yüze yapılan görüşmelerde verilen yanıtlardan sonra bu yanıtları derinleştirecek sonda sorular yöneltilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi, elde edilen nitel veriler içinde tekrarlayan konu, sorun ve kavramların belirlenmesi, sayılması ve yorumlanması şeklinde ifade edilmektedir (Miles ve Huberman, 2015; Silverman, 2000). Öncelikle öğretmenlerin

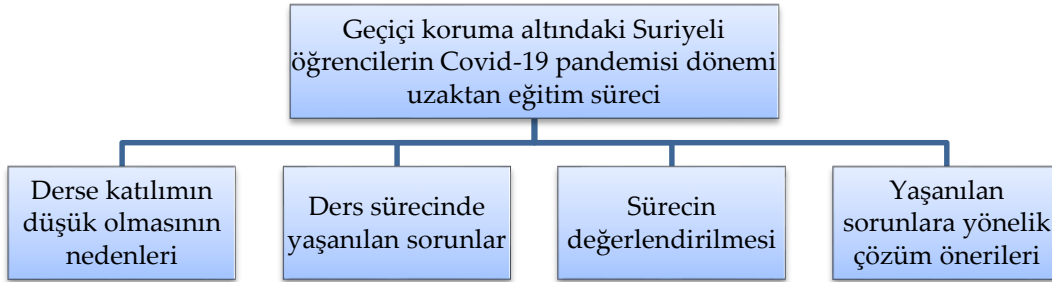
görüşme sorularına verdikleri yanıtlar formlara kaydedilmiş ve öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3 ... şeklinde kodlanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler alanında uzman iki araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Veriler arasındaki anlamlı bölümlere ilişkin kodlar verilmiş ve kodların birbiri ile ilişkisine dayanarak temalar oluşturulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan hareketle, uzaktan eğitim sürecine katılım, öğrenme-öğretme süreci ve dezavantajları arasında bağlantılar kurulmuştur.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalar için araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği, araştırmada inanılabilirlik ve aktarılabirlik bağlamında verilmeye çalışılır (Başkale, 2016; Klenke, 2016). Bu çalışmada inandırıcılığın sağlanabilmesi amacıyla uzman incelemesi, derinlik odaklı veri toplama ve katılımcı teyidi yöntemleri kullanılmıştır. Uzman incelemesi yönteminde araştırma problemi ve sorularına iki alan uzmanının görüşleri alınarak son şekli verilmiştir. Derin odaklı veri toplamak amacıyla üç farklı okulda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınarak kodlamalar yapılmıştır. Araştırmacının geliştirdiği kodlara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiş ve katılımcıların görüşleri seçilirken geneli yansıtan görüşler olmasına dikkat edilmiştir.

3. Bulgular

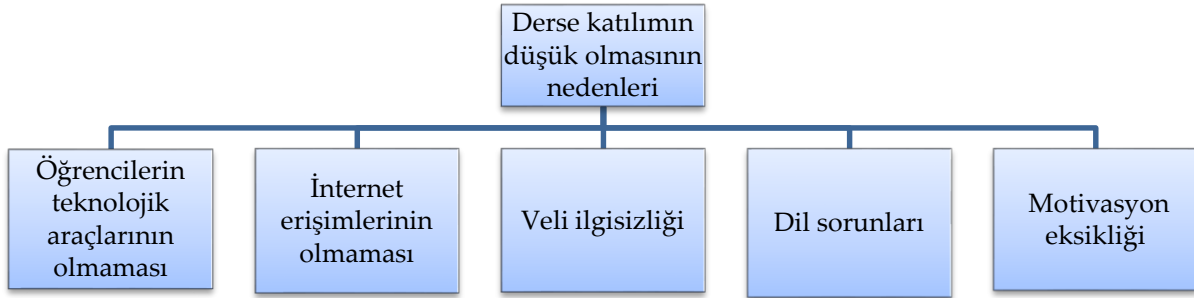
Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde “Derse Katılımın Düşük Olmasının Nedenleri”, “Uzaktan Eğitimde Ders Sürecinde Yaşanan Sorunlar”, “Sürecin Değerlendirilmesi” ve “Yaşanılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri” olmak üzere dört tema altında toplandığı görülmüştür.

Şekil 1. Bulgular kapsamında oluşan geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Covid-19 pandemisi dönemi uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen görüşleri

3.1. Derse katılımın düşük olmasının nedenleri

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Covid-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim sürecinde derslere katılımı nasıldır? sorusuna yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğrencilerin derse katılımlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle öncelikle katılımın düşük olmasının nedenleri incelenmek istenmiştir. Buna sebep olan etkenler incelendiğinde temel sorunların teknolojik imkânların olmaması ve internet erişimlerinin olmaması gibi maddi sorunlar olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler ile yapılan görüşmelerde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim süreci incelendiğinde öğrencilerin derse katılımlarının düşük olmasının nedenleri, teknolojik araçların olmaması, internet erişimlerinin olmaması, veli ilgisizliği, dil sorunları ve öğrenci motivasyonu düşüklüğü olmak üzere alt temalar oluşturduğu görülmüştür.

Şekil 2. Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılımlarının düşük olma nedenleri

3.1.1. Öğrencilerin teknolojik araçların olmaması

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin derslere katılımın düşük olmasının başlıca nedeni maddi imkânsızlıklara bağlı olarak teknolojik araçların olmaması olarak görülmüştür. Gelir durumu düşük olan ailelerin tablet, bilgisayar gibi teknolojik aletleri alamaması, evde bulunan kardeşlerin aynı anda canlı derslerinin olmasından kaynaklı yeterli teknolojik aletin olmaması gibi nedenlerden dolayı derslere katılımın düşük ve düzensiz olduğu anlaşılmıştır.

Ö8: Yabancı uyruklu öğrencilerde, ailelerinin maddi gelirinin düşük olması, evde tablet, bilgisayar gibi araçların olmaması, babaları gündüz işte oldukları için annelerinin telefonlarından canlı derslere katılmaya çalışmaları, onda da annelerini biri aradığımda veya anneleri hastaneye, çarşıya gittiklerinde derse katılamamaları öğrenciler için sıkıntı oluşturmuş, düzenli devam etme, katılım ortamı oluşmamıştır.

3.1.2. İnternet erişimlerinin olmaması

Yaşanılan maddi sorunlara bağlı olarak evde internet erişiminin olmaması, mobil bir cihazdan bağlanıldığı durumlarda da yeterli internet kotasının olmaması öğrencilerin derslere katılımlarının düşük olmasının nedenlerindedir. Komşularla ortaklaşa kullanılan internetin de bağlantı gücünün düşük olduğu durumlarda dersten bağlantının kopmasına bağlı olarak öğrencilerin moral bozuklukları ve motivasyon kayıpları yaşamaları araştırmaya katılan öğretmenler tarafından öğrencilerin derslere katılımlarının düşük olmasının nedenleri olarak belirtilmiştir.

Ö10: Birçok öğrenci velime ulaşarak neden canlı derslere katılmadıklarını sorduğumda internetinde yeterli kota olmadığı için giremeyeceklerini söylediler. Katılım 5 Suriyeli öğrenci arasında maalesef 1 kişiyi geçmedi.

3.1.3. Veli ilgisizliği

Araştırmaya katılan öğretmenler Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılmamasında veli ilgisizliğinin de etkili olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenler bazı öğrencilerin teknolojik araçları ve internet erişimleri olsa da velilerinin ilgisizliği nedeniyle uzaktan eğitim sürecine katılmadıklarını ve bu süreçte velilerden gereken desteği göremediklerini belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenler uzaktan eğitime erişim imkânı olmayan öğrencilerin velileriyle iletişim kurarak EBA destek noktası hakkında bilgi verdiklerini ancak yine de velilerin öğrencilerinin EBA destek noktalarından eğitim almaları için çaba sarf etmediklerini belirtmişlerdir.

Ö3: Öğrenciler iç motivasyonu, aile desteği ve maddi durumuna göre derslere katıldılar. Eoında interneti ve derse girebileceği tablet-bilgisayar veya telefonu olmayan aileler bu sorunu çözmeye çalıştılar. Çözmeye istekli olanlar bir şekilde sürece dahil oldu, ilgisiz veliler de katılım için uğraşmadı.

Ö6: Eğitimde başarıyı tesadüfe bırakan aile tutumuna sahip sığınmacı öğrenciler uzaktan eğitime katılmamaktadır. Teknolojiye ulaşım ve ekonomik sebeplerin yanında ailenin eğitime verdiği desteği az olan öğrenciler canlı derslere katılmadılar.

3.1.4. Dil sorunları

Araştırmaya katılan öğretmenler, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin ve velilerin yeteri kadar Türkçe bilmemesinden kaynaklı olarak EBA'ya giriş yapamadıklarını ve EBA'yı kullanmakta sıkıntılar çektiklerini belirtmişlerdir.

Ö4: Velilerimin çoğu hiç Türkçe bilmiyor. Onlar biliyorsunuz telefonlarında Arap alfabesini kullanıyorlar. Benim gönderdiğim mesajları önce bir tercüman aracılığıyla anlıyorlar, sonra yazmayı bilmedikleri için sesli cevap veriyorlar. Benim gönderdiğim linki tıklayarak dersleri takip etmesi, EBA'dan derslere katılması pek kolay değil.

3.1.5. Motivasyon eksikliği

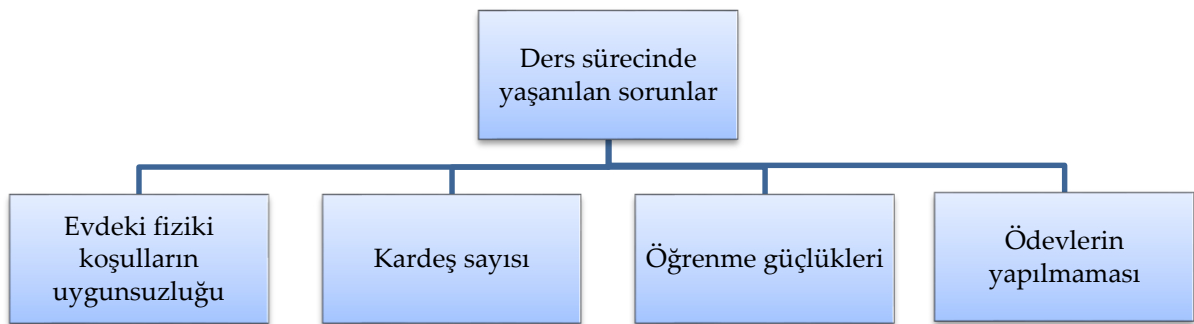
Araştırmaya katılan öğretmenler tarafından öğrencilerin eğitime gereken önemi vermemelerinden kaynaklanan motivasyon düşüklüğü ile canlı derslere vaktinde katılmamaları, düzenli katılmamaları ve derslerde dikkatlerini toplama sorunları yaşamaları uzaktan eğitime katılımın düşük olmasının nedenleri olarak gösterilmiştir.

Ö5: Katılmayan öğrenciler genellikle ekonomik durumu çok zayıf olan sığınmacı ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Hayatta kalma mücadelesi verirken, geçim sıkıntısı yaşarken canlı dersler pek de anlamlı değil onlar için.

Ö12: Suriyeli öğrencilerimden biri derslere katılma noktasında çok isteksizdi. Arada bir derslere girerdi. Genellikle üçüncü derste canlı derse gelirdi ve ders bitmeden çıkıp giderdi. Derslere düzenli ve vaktinde girilip çıkılmasının başarılarını artıracaklarını defalarca vurgulamama rağmen bir türlü öğrencinin istekli bir şekilde derslere katılmasını sağlayamadım.

3.2. Uzaktan eğitimde ders sürecinde yaşanan sorunlar

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Covid-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim ders sürecinde yaşanan sorunlara yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplar incelendiğinde ev ortamı, kardeş sayısı, dil sorunu, programın geçici koruma altındaki öğrencilere göre hazırlanmaması ve ödevlerin yapılmaması olmak üzere beş alt temada toplandığı görülmüştür.

Şekil 3. Uzaktan eğitimde ders sürecinde yaşanan sorunlar

3.2.1. Evdeki fiziki koşulların uygunsuzluğu

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle gerçekleştirilen ders süreci incelendiğinde yaşanan sorunların başında öğrencilerin maddi imkansızlıklardan kaynaklı canlı dersler için uygun ev ortamının olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin odalarının olmaması, ailenin ortak kullanım alanlarında derslere katılmaları, kısım sobanın yandığı odada tüm ailenin bulunması ve buna bağlı olarak buldukları ortamdaki

gürültüden dikkatlerinin dağılması, öğrencilerin ders çalışma masalarının olmaması ve çoğu zaman uzanarak derslere katılmaları ve derse konsantre olamamaları yaşanan sorunlar olarak belirtilmiştir.

Ö9: Ev ortamında ailesiyle birlikte olduğu için derse odaklanmakta problem yaşadılar. Evleri kalabalık, hepsinin en az dört kardeşi var. Tek odalı veya iki odalı giriş katlarında yaşıyorlar. Kışın da soba nerede yanıyorsa tüm aile orada. Bir odada hem yemek yiyen, hem uyuyan, hem de uzaktan eğitime katılmaya çalışan çocuktan ne verim alabilirsin? Kameralarını da açmadıkları için daha doğrusu açmaya çekiniyorlardı takiplerini de yapmakta güçlükler çektim.

3.2.2. Kardeş Sayısı

Suriyeli öğrencilerin kardeş sayılarının fazla olması nedeniyle evde teknolojiye erişim sağlanacak cihaz sayısının yeterli olmaması araştırmanın alt temaları arasındadır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2019), Suriyeli kadınların doğurganlık hızının 5.3 olduğu belirtmiştir. Bu geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların ortalama kardeş sayısının 5 olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler tarafından evde uzaktan eğitime erişim sağlanacak bir-iki cihaz olsa bile kardeş sayısının fazla olmasından kaynaklı cihaz sayısının canlı derslere katılım için yeterli olmadığı, kardeşler arasındaki ders saatlerinin çakışması durumunda, üst sınıftaki öğrencilerin derslerinin daha önemli olduğu düşüncesiyle alt sınıftaki kardeşlerini baskı altına alarak canlı derslere girdikleri tespit edilmiştir.

Ö1: Genel olarak derse katılmayan öğrencilerin gelir durumu düşük, evlerinde internetin yetersiz oluşu ya da aynı anda denk gelen derslerden dolayı katılmadıkları gözlenmiştir. Öğrencimle 7. sınıfa giden abisinin aynı anda dersleri olduğunda abisi çocuğun elinden tableti alıyordu. Bu yönden teknolojik cihazların eksik olması yönüyle öğrencilerin düzenli derse girmedikleri kanaatindeyim.

3.2.3. Öğrenme güçlükleri

Araştırmaya katılan öğretmenler yüz yüze eğitim sürecinde öğretim sürecinin etkili ve kalıcı hale gelmesi için çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıklarını ancak uzaktan eğitim sürecinde kullanamadıkları için geçici koruma altındaki öğrencilerin öğrenme güçlükleri çektiklerini belirtmişlerdir. Yeterli dil becerisine sahip olmayan öğrencilerin genelde düz anlatım yöntemiyle işlenen canlı dersleri anlamlandırmada zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Ö5: Suriyeli öğrenciler normal zamanda bile derslerde zorlanıyorlardı. Her ne kadar Türkçeyi az da olsa bilseler bile dersleri anlamlandırmada yüz yüze eğitimde bile zorluklar çekiyorlardı. Sığınmacı öğrencileri gözetirsek okuma, anlama, yorumlama, kazanımlara ulaşmada programda ciddi sıkıntılar var. Yüz yüze derslerde her türlü materyali, öğretim tekniğini, drama çalışmalarını kullanarak öğretimi çeşitlendirmeye çalışıyorduk ancak canlı derslerin bilgisayar başında olması nedeniyle bunu sağlayamadık.

3.2.4. Ödevler

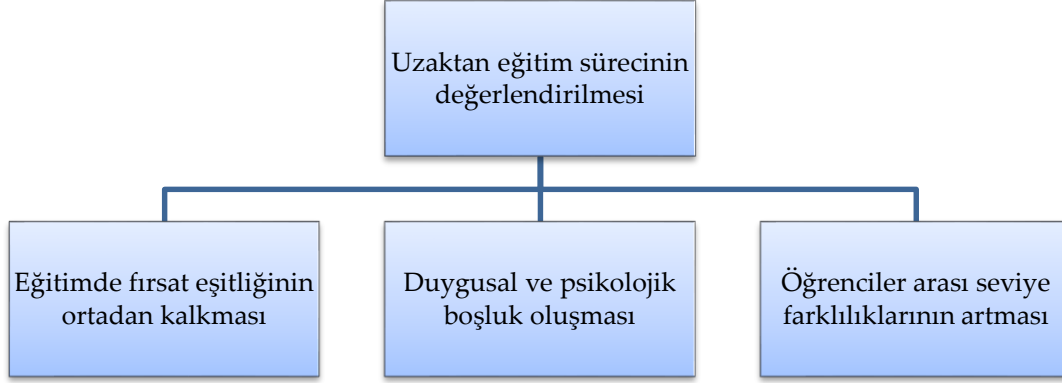
Covid-19 pandemisindeki uzaktan eğitim sürecinde derste öğretilen konuların pekiştirilmesi amacıyla öğretmenler ödevleri sosyal medya aracı olan WhatsApp veya EBA aracılığıyla gönderdiklerini ve kontrolünü de yine aynı kanallar aracılığıyla yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler uzaktan eğitim sürecindeki geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin ödevlerini yapmadıklarını, yüz yüze eğitime göre ödev yapma oranlarının oldukça düştüğünü ve yüz yüze eğitimde olduğu gibi ödevlerden istenilen verimi alamadıklarını dile getirmişlerdir. Bunda da etken olarak yüz yüze eğitim sürecinde öğretmenlerin çalışma kâğıtları düzenleyerek sınıfta öğrencilere dağıtması, anında dönüt vermesi, öğrencileri güdüleyici pekiştiricileri vermesi gibi imkânların olmamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Ö2: Uzaktan eğitim sürecinde ödevleri ders kitaplarından veriyordum ve öğrencilerim yaptıkları ödev sayfalarının resimlerini bana WhatsApp aracılığıyla gönderiyordu. Gerekli içsel motivasyonu sağlamış öğrencilerim düzenli olarak ödevlerini yaparak bana günden güne atılabiliyorlar. Ancak Suriyeli öğrencilerim ne yazık ki bu süreçte ödev yapmadılar. Derste neden yapmadıklarını sorduğumda hep bir bahane uydurdular. Okul

zamanı ödevleri fotokopi olarak verdiğimde iyi kötü uğraşıp yapmaya çalışıyorlardı. Ertesi gün sınıfta baktığımda ödev anlamlı oluyordu. Suriyeli öğrenciler pandemide hiç ödev yapmadılar desem yeridir.

3.3. Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Covid-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim ders sürecinin değerlendirilmesine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde eğitimde fırsat eşitliğinin ortadan kalkması, duygusal ve psikolojik boşluk oluşması ve öğrenciler arası seviye farklılıklarının artması olmak üzere üç alt temada toplandığı görülmüştür.

Şekil 4. Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi

3.3.1. Eğitimde fırsat eşitliğinin ortadan kalkması

Araştırmaya katılan öğretmenler Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun uzaktan eğitim sürecinde teknolojiye erişimlerinin olmaması ve öğrencilerin evlerinde eşit bir eğitim ortamının olmaması ve bireysel farklılıkları gözetmemesi nedeniyle eğitimde fırsat eşitliğini ortadan kaldırdığını belirtmişlerdir.

Ö8: Sağlık güvenliği açısından evden uzaktan eğitime katılım avantajdır. Maddi yetersizlikler nedeniyle öğrencilerin canlı derslere katılmayıp eğitimde fırsat eşitliğini büyük ölçüde zarara uğratmış, bir sonraki dönemde öğrenciler arasında ortaya çıkan farklar yıl açacağı için dezavantaj oluşturmuştur.

3.3.2. Duygusal ve psikolojik boşluk oluşması

Araştırmaya katılan öğretmenler geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin okullarda arkadaşlarıyla ilişkiler kurduklarını, okulların savaşın ve göçün etkilerinden uzaklaşarak arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle bir araya geldikleri sosyal bir ortam olduğunu belirtmişlerdir. Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin okuldan ve arkadaşlarından uzak kalmalarının öğrencilerde duygusal ve psikolojik boşluklar oluşturduğunu, yüz yüze eğitim sürecine geçildiğinde de öğrencilerin sosyal uyum sorunları yaşadıklarını vurgulamışlardır.

Ö7: Okullar savaştan kaçarak gelen öğrencilerin normal hayata adapte olmaya çalıştıkları, sosyalleştikleri yerler. Eğitimin uzun süre uzaktan olması sığınmacı öğrencilerde mutsuzluk yarattı. Arkadaşlarıyla bir araya gelemediler, oyunlar oynayamadılar. Okullar açılınca da Suriyeli öğrencilerin davranış bozukluklarıyla mücadele etmek zorunda kaldık. Yüz yüze eğitime saldırgan, hırçın davranışlarla döndüler.

3.3.3. Öğrenciler arası seviye farklılıklarının artması

Araştırmaya katılan öğretmenler maddi imkansızlıklar, veli desteğinin olmaması, öğrenci motivasyonunun düşüklüğü ile derslere istikrarlı katılımın olmaması, canlı derslerde devam zorunluluğunun olmamasından kaynaklı çok fazla devamsızlık yapılması, öğretim programının geçici koruma altındaki yabancı uyruklu öğrencilere uygun olmamasından kaynaklı öğrenciler arasında akademik seviye farklılıklarının günden güne arttığını belirtmişlerdir.

Ö8: Pandemi nedeniyle zaman zaman yüz yüze geçilmiş sınıf iki gruba bölünmüştür, aynı konuyu iki gruba da işlemek müfredatta yetiştirme noktasında zaman kısıtlılığından dolayı aksamıştır, müfredatta pandemi şartları nedeniyle uzaktan eğitimde fırsat eşitliği de ortadan kalkmış, düzenli derse katılan öğrenciler ile müfredatta göre gidilmeye çalışılmış, ara ara katılan çocuklar ile bu oluşan açıklık öğrenme başarılarını etkilemiştir, sayısal derslerde öğrenme gücü biraz yavaşlamıştır.

Ö11: Öğrenci karşında ama yanında değil, kontrolü sağlamak zor oluyor. Derslerde ilgi dağılımı çok oluyor. İstedikleri zaman derslerden çıkıyorlar. Bu durum müfredatın tam olarak işlenmesini zorlaştırıyor. Öğrenciler tam olarak katılmadıkları için öğrenciler arasında seviye farkı oluyor. Bu durum öğrenci başarısını değerlendirirken sorun yaratıyor, tam bir değerlendirme yapılamıyor.

3.4. Yaşanılan sorunlara yönelik çözüm önerileri

Sınıf öğretmenlerinin Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle geçirdikleri uzaktan eğitim süreci sonrasında yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri incelendiğinde; sınıf öğretmenleri, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilere teknolojiye erişim imkânı sağlanması, EBA'ya geçici koruma altındaki öğrencilere uygun içeriklerin eklenmesi, uzaktan eğitim sürecine katılmayan öğrencilerin tespit edilerek takviye kursların verilmesi ve geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin sosyal duygusal yönden desteklenmesini öneri olarak sunmuşlardır.

Şekil 5. Yaşanılan sorunlara yönelik çözüm önerileri

3.4.1. Teknolojiye erişim imkânı sağlanması

Araştırmaya katılan öğretmenler geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılmamalarındaki başlıca sebebin öğrencilerin teknolojik cihazlarının olmaması ve internet erişimi sağlayamamaları olduğunu düşündükleri için öğrencilere teknolojiye erişim imkânı sağlanması durumunda gerçekleştirilen uzaktan eğitime katılımın artacağını düşünmektedirler.

Ö4: Uzaktan eğitime tekrardan geçilmesi durumunda ihtiyacı olan her öğrenci tespit edilerek tablet dağıtılmalıdır. Bu öğrencilere de sadece EBA'da kullanabilecekleri sınırsız internet bağlantısı sağlanmalıdır. Yoksa öğrencilerin derse tam katılımları sağlanamaz ve aynı sorunları tekrar yaşarız.

3.4.2. EBA'ya geçici koruma altındaki öğrencilere uygun içeriklerin eklenmesi

Araştırmaya katılan öğretmenler temel derslerde EBA içeriğinin genel anlamda güzel olduğunu ancak geçici koruma altındaki öğrencilerin temel sorunu dil problemi olduğu için bu içeriklerden etkili bir şekilde faydalanamadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler 2020-2021 eğitim- öğretim dönemi ikinci döneminde EBA'ya "Yabancı Öğrenciler için Türkçe" isimli dersin eklendiği ancak içeriğinde konu anlatımlarının ve öğretici videoların olmadığını belirterek EBA'daki içeriklerin geçici koruma altındaki öğrencilere yönelik olarak zenginleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Ö2: EBA'da sığınmacı öğrencilere yönelik içerikler yok, var olanları da dil probleminden kaynaklı anlamakta zorlanıyorlar. Çocuklara dersler pek anlamlı gelmiyor, bu nedenle isteksizler. Sığınmacı çocuklarımıza yönelik içerikler eklense çok iyi olur.

Ö1: EBA'daki dersleri dil sorunundan dolayı kavramakta güçlük çekiyorlar. EBA'ya tüm derslerde daha sade ve anlatımın daha yavaş olduğu içerikler eklenebilir.

3.4.3. Takviye kursların verilmesi

Araştırmaya katılan öğretmenler Covid-19 pandemisi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinde derse katılmayan geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin tespit edilerek, öğrenme kayıplarını gidermek ve seviye farklılıklarını azaltmak için takviye kurslarının açılması gerektiğini öneri olarak sunmuşlardır.

Ö7: Tüm öğrencilere değil ama canlı derslere katılmayan öğrenciler EBA platformu üzerinden tespit edilerek bu öğrencilere ek dersler, kurslar verilebilir. Bu sayede öğrencilerin derslere katılmamalarından kaynaklı açılan seviye farklılıkları kapanabilir.

3.4.4. Öğrencilerin sosyal- duygusal yönden desteklenmesi

Araştırmaya katılan öğretmenler geçici koruma altındaki öğrencilerde uzaktan eğitim sürecinde arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle bir araya gelememekten kaynaklı sosyal ve duygusal yönden sorunlar yaşadıklarını, öğrencilerin kaygı ve stres düzeylerinin arttıklarını belirtmişlerdir. Bu sorunların çözülmesine yönelik olarak da çeşitli etkinliklerle ve etkili rehberlik hizmetleriyle öğrencilerin sosyal- duygusal yönden desteklenmesini öneri olarak sunmuşlardır.

Ö7: Okullar açılıp yüz yüze eğitime geçtiğimizde uzunca bir süre Suriyeli çocukların saldırganlık davranışlarını gözlemledik ve sınıf kurallarına uyulmamasından kaynaklı sınıf yönetiminde sorunlar yaşadık. Bütün bunları çocukların Covid-19 pandemisi sürecinde yaşadıkları kaygıya bağlıyorum. Pandemi nedeniyle okulların kapandığı süreçte bu çocuklarımız için belli aralıklarla açık alanlarda etkinlikler düzenlenseydi, bir şekilde psikolojik olarak rahatlatılabilselerdi bu kadar sorun yaşamazlardı.

4. Sonuç ve Tartışma

Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılımlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada öğrencilerin derslere katılımlarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Alan yazında yapılan araştırmalar incelendiğinde geçici koruma altındaki öğrencilerin uzaktan eğitime katılımlarının az olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır (Erkoca, 2021; Saygı, 2021). Geçici koruma altındaki Suriyeli ilkökul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine katılımlarının oldukça düşük olmasının nedenleri araştırılmış ve elde edilen bulgular dört tema altında toplanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın ilk teması "katılımın düşük olmasının nedenleri" olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri değerlendirildiğinde teknolojik cihazların olmaması, internet erişimlerinin olmaması, veli ilgisizliği, dil sorunları ve öğrenci motivasyonunun düşük olması uzaktan eğitim sürecine katılımın düşük olmasının nedenleri olarak ortaya çıkmıştır. Canlı derslere katılımın düşük olmasının başlıca nedeninin maddi imkânsızlıklara bağlı olarak teknolojik cihazlara sahip olmama ve internet erişimi sağlayamama olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu sonucu alanyazında yapılan uzaktan eğitim sürecindeki maddi imkânsızlıkların etkisiyle ilgili çalışmalarla paralellik göstermektedir (Agaton ve Cueto, 2021; Akça ve Akgün, 2020; Çalışır ve Özaslan 2021).

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılımlarının düşük olmasındaki nedenler incelendiğinde veli ilgisizliğinin de ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler velileri uzaktan eğitim süreciyle ilgili bilgilendirdiklerini, maddi imkânsızlıkları olan aileleri EBA destek noktalarına yönlendirdiklerini yine de velilerin canlı derslere karşı ilgisiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kabapınar, Kanyılmaz, Koçhan ve Atik (2021) de bu araştırmanın bulgularıyla benzer şekilde derslere katılımda velilerin ilgisizliğinden bahsetmişlerdir. Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları dil sorunları ve motivasyon düşüklüğü de uzaktan eğitim sürecine katılımlarının düşük olmasının nedenleri olarak tespit edilmiştir.

Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin ders süreci incelendiğinde yaşanan sorunlar; evdeki fiziki koşulların uygunsuzluğu, kardeş sayısı, dil sorunu,

öğrenme güçlükleri ve ödevler olarak belirlenmiştir. Canlı derse katılırken geçici koruma altındaki öğrencilerin kendine ait odalarının olmaması, ev ortamındaki seslerden dikkatlerinin çok kolay dağılması, kameranın kapalı olmasından kaynaklı öğrenciyi takip etmede yaşanan sorunlar öğrenme öğretme sürecinde yaşanan güçlüklerdendir. Eğitim gören kardeş sayısının fazla olmasından kaynaklı yeterli teknolojik cihazın olmaması da derslerde yaşanan sorunlardandır.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde dil sorununun katılımın düşük olmasının nedenlerinin yanı sıra ders sürecinde de bir sorun olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Yüz yüze eğitimde derslerin öğrenme sürecinde okuma anlamada ciddi sorunlar yaşayan Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitimde de dil sorunu ve programın geçici koruma altındaki öğrencilere göre hazırlanmaması nedeniyle zorlandıkları, derslerde sıkıldıkları ve ödevlerini de yapmadıkları anlaşılmıştır. Çelik ve Kardeş İşler'in (2020) çalışmalarında vurguladığı üzere, öğrenciler yeterli düzeyde Türkçe bilmedikleri için EBA'daki dersleri anlamakta zorlanmaktadırlar. Aynı zamanda evde televizyon ve internet erişiminin olmaması, televizyon dilinin Arapça olması gibi faktörler öğrencilerin derslerini takip etmelerini engellemektedir.

Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim süreci sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirildiğinde eğitimde fırsat eşitliğinin ortadan kalktığı, seviye farklılıklarının arttığı, duygusal ve psikolojik boşlukların oluştuğu anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin başta maddi imkânsızlıklardan kaynaklı uzaktan eğitime katılımlarının çok düşük olduğunu, bunun da eğitimde fırsat eşitliğini ortadan kaldırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca sınıf öğretmenleri öğrencilerin derslere katılımlarının düşük olmasından kaynaklı uzaktan eğitime katılan öğrencilerle katılmayan öğrenciler arasındaki seviye farkının çok olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenciler arasındaki etkileşimin kısıtlı olmasından ve sosyalleşememelerinden kaynaklı duygusal ve psikolojik boşlukların oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazında yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen sonuçla benzer şekilde uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin duygu durumunu olumsuz etkilediği görülmüştür. Salgın döneminin çocuklar üzerine etkisini inceleyen bir rapor, okulları 1-4 hafta arasında kapanan öğrencilerin %62'sinin olumsuz duygularının arttığını, okulları 17-19 hafta arasında kapanan öğrencilerde ise bu oran %96'ya yükseldiğini belirtmektedir. Dolayısıyla salgın döneminde eğitime erişim ve ortaya çıkan ihtiyaçlar değerlendirilirken öğrencilerin düzenlemeleri nasıl deneyimlediğinin odağa alınması önem taşımaktadır (Wagner, 2021).

Uzaktan eğitim sistemi getirdiği yararlar dışında teknolojik yetersizliklere ve sorunlara, öğrencilerin devamsızlık sorunlarına, ölçme ve değerlendirme sorunlarına, fırsat eşitsizliğine ve uzaktan eğitim sistemine uyum sorunları gibi sorunlara yol açmıştır (Saygı, 2021). Uzaktan eğitim sürecindeki sorunlara bakıldığında, tüm öğrenciler için ortaya çıkan problem alanları; yetersiz sosyalleşme, bağımsız çalışmaların izlenememesi, öğretmen ve veliler arasındaki iletişimin zayıflaması (Ilić ve Deđanski, 2020) olarak görülmüştür.

İlgili alan yazın incelendiğinde araştırmacıların birebir yüz yüze iletişimin ruhundan yoksun olarak yürütülen bu sistemin akademik yetersizlikleri ve öğrenme kayıpları olan bir mezun kitlesi yaratacağını düşündükleri görülmektedir (Lau, Yang ve Dasgupta, 2020). Araştırmalarda da uzaktan eğitim çalışmalarına katılmada sorun yaşayan ve akranlarıyla eşit bir şekilde eğitim alamayan öğrencilerin ilerleyen dönemlerde önemli zorluklarla karşılaşabilecekleri noktası vurgulanmaktadır (Giannini ve Lewis, 2020).

Araştırmaya katılan öğretmenler geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecini değerlendirdiğinde çeşitli öneriler geliştirmişlerdir. Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilere teknolojiye erişimin imkânı sağlanmasını, EBA'ya geçici koruma altındaki öğrencilere uygun içeriklerin eklenmesini, var olan içeriklerin de geçici koruma altındaki öğrencilere uygun olarak zenginleştirilmesini, uzaktan eğitim sürecine katılmayan öğrencilerin tespit edilerek takviye kursların verilmesini ve geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin sosyal-duygusal yönden

desteklenmesini öneri olarak sunmuşlardır. Öğrenciler fırsat eşitliğinin sağlanmasının yanı sıra sosyal-duygusal yönden desteklenmelidir. Çünkü salgın döneminde eğitim sürecinin nasıl devam edeceği konusunda yaşanan belirsizlikler, tüm dünyada öğrencilerin stres, kaygı bozukluğu gibi psikolojik sorunlar yaşamalarında etkili olmuştur (Al Rabiah vd., 2020).

Bozkurt vd. (2020) okulların fiziksel ortamlar olarak eğitimin dışında başka rolleri de olduğunu belirtmişlerdir. Farklı ülkelerden durumların incelendiği çalışmada okulların ve üniversitelerin özellikle sosyo-ekonomik durumu dezavantajlı olan öğrenenler için beslenmenin yanı sıra, sosyalleşme ve rehberlik alma gibi birçok kritik görevi yerine getirdiğine işaret edilmiş, dolayısıyla uzaktan eğitim uygulamalarında pedagojik amaçların dışında bu gereksinimleri de göz önüne alacak uygulamalara ihtiyaç olduğunun altını çizmişlerdir. Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin incelendiği bu çalışmada öğrencilerin sosyal ve duygusal yönden desteklenmesinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmıştır.

Covid-19 pandemisi döneminde geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim süreci sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirildiği bu araştırmadan elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılımlarının düşük olduğu, bunun altındaki temel sebebin de teknolojiye erişim imkânlarının olmaması olarak görülmüştür. Uzaktan eğitim sürecinin etkili olarak yürütülebilmesinin temel şartının öğrencilere teknolojik araç desteği ve internete erişim imkânı sağlamak olduğu anlaşılmıştır. Eğitimin uzaktan yapıldığı Covid-19 pandemisi sürecinde evinde bilgisayar ve internet erişimi olmayan öğrencilerin EBA'ya erişimlerini sağlamak için oluşturulan bu alanları yeterince kullanmadıkları anlaşılmıştır. Açılan destek noktaları hakkında öğrencileri ve velileri bilgilendirmek, etkili iletişim kurarak uzaktan eğitime katılımı artırmak için öğretmenlere, idarecilere ve velilere görevler düşmektedir. Uzaktan eğitim sürecinin geçici koruma altındaki öğrencilerde duygusal ve psikolojik boşluklar yarattığı, öğrencilerin stresle ve kaygıyla mücadele ettikleri anlaşılmıştır. Dünya genelini etkileyen ve her an karşılaşabileceğimiz salgın, doğal afet gibi konularda öğretmenlere ve öğrencilere eğitimlerin verilmesi, etkili rehberlik hizmetlerinin hazırlanması, acil durumlar için sosyal etkinliklerin planlamasının yapılarak hazırlıklı olunması gerekmektedir. Pandemi sürecinde ve sonrasında öğretmenlerin yanı sıra öğrencilerin de bilişim teknolojilerini kullanma becerilerini geliştirmek için eğitimler verilmesi gerekli olduğu görülmüştür. Geçici koruma altındaki öğrencilerin temel sorunun dil sorunu olduğu unutulmadan "Yabancı Öğrenciler için Türkçe" başlığı altında EBA'ya uygun içeriklerin eklenmesi ve var olanların içeriklerin de zenginleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Geçici koruma altındaki öğrencilere takviye kursların açılması, bilişim teknolojilerini etkili kullanan öğrencilerin uzaktan eğitim platformlarını etkili kullanması öğrenciler arasındaki seviye farklılıklarının kapatılmasına yardımcı olacaktır.

Öneriler:

1. Maddi durumları iyi olmayan geçici koruma altındaki öğrencilere uzaktan eğitime erişim imkânı sağlayabilmeleri için cihaz yardımı ve internet desteği sağlanabilir.
2. Veli ilgisizliği sorununu çözmek ve EBA destek noktaları gibi yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek gibi konularda velileri bilgilendirme amaçlı çalışmalar yapılabilir.
3. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecini etkili ve verimli geçirmelerini sağlamak için yapılan hizmet içi eğitimlerin niteliğini ve niceliğini artıran çalışmalar yapılabilir.
4. Sınıfında geçici koruma altında öğrenciler bulunan öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılması sağlanabilir.
5. Öğrencilerin yaşadığı duygusal ve psikolojik boşluğun aşılması için etkili psikolojik danışma hizmetleri sunulabilir.
6. Pandemi sırasında veya sonrasında geçici koruma altındaki öğrencilerin yaşadıkları öğrenme kayıpları tespit edilerek takviye kursları açılabilir.
7. EBA'ya geçici koruma altındaki öğrencilere yönelik içerikler eklenebilir ve var olan içeriklerin bu öğrencilere yönelik olarak zenginleştirilmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- Angoletto, R., & Queiroz, V. C. (2020). COVID-19 and the challenges in education. *The Centro de Estudos Sociedade e Tecnologia(CEST)*, 5, 2.
- Ak, A., Oral, B., & Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 2(1), 71-80.
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların ve kadınların sosyal politika bağlamında yaşadıkları sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 16-29.
- Al-Rabiaah, A., Tamsah, M.H., & Al-Eyadhy, A.A., (2020). Middle east respiratory syndrome corona virus (mers-cov) associated stress among medical students at a university teaching hospital in Saudi Arabia. *Journal Infect Public Health*, 13, 687-691.
- Aydin, H., & Kaya, Y. (2017). The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: A qualitative case study. *Intercultural Education*, 28(5), 456-473.
- Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1571-1578.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G., ... Paskevicius, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 Pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1--126. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3878572>
- Çalışır, M., & Özasan, H. (2021). Yabancı uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi: Bir durum çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 192-213. DOI: 10.29000/rumelide.1011389.
- Çelik, S., & Kardaş İşler, N. (2020). Göç mağduru Suriyeli öğrencilerin Covid-19 salgını sürecindeki öğrenme deneyimleri. *Milli Eğitim*, 49, 783-800. doi: 10.37669/milliegitim.783048.
- Erkoca, M. C. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ilgisi – bir çalışma. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 148–163.
- Emin, M. E. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi temel eğitim politikaları*. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi-pdf.pdf adresinden 14 Temmuz 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Erçetin, Ş. Ş., & Kubilay, S. (2018). Educational expectations of refugee mothers for their children. In *Educational development and infrastructure for immigrants and refugees*, 171-195. IGI Global.
- Erçetin, Ş. Ş., Potas, N., & Açıkalın, Ş. N. (2017). The problems that school administrators and Syrian teachers encounter during the educational process of Syrian refugee children: Ankara-Altındağ example. *Immigration and the Current Social, Political, and Economic Climate: Breakthroughs in Research and Practice* içinde. ss. 317-326. IGI Global.
- ERG (2020). *Türkiye'de koronavirüsün eğitime etkileri (II-III-IV)*. https://www.egitimreformugirisimi.org/?s=T%C3%BCrkiye%E2%80%99de+Koronavir%C3%BCs%C3%BCn+E%C4%9Fitime+Etkileri&post_type=post adresinden 29 Ocak 2021 tarihinde erişilmiştir.

- Ertaş, H., & Çiftçi Kıraç, F. (2017). Türkiye’de Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13, 99-110.
- Giannini, S., & Lewis, G.S. (2020). *Three ways to plan for equity during the coronavirus school closures*. <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/25/three-ways-to-plan-forequityduring-the-coronavirus-school-closures> (Erişim tarihi: 10 Eylül 2021).
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). *2018 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması Suriyeli göçmen örnekleme*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.
- Hauber-Özer, M. (2019). Schooling gaps for Syrian refugees in Turkey. *Forced Migration Review*, 60, 50-52.
- Ilić, D., & Dedanski, V. (2020). The rights of migrant children during pandemic in Serbia. *The Right to Human Dignity*, 641-664.
- Jasper, M. A. (1994). Issues in phenomenology for researchers of nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 19, 309-314.
- Kazu, H., & Deniz, E. (2019). Kapsayıcı eğitim bağlamında öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1337-1368.
- Kırmızıgül, H. G. (2020). COVID-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 283-289.
- Klenke, K. (2016). *Qualitative research in the study of leadership*. USA: Emerald Group Publishing.
- Lau, J., Yang, B., & Dasgupta, R. (2020). Will the coronavirus make online education go viral. *Times Higher Education*, 12.
- Lin, C. Y. (2020). Social reaction toward the 2019 novel coronavirus (COVID-19). *Social Health Behaviour*, 3, 1-2.
- MEB, (2021). *Yıllara göre ülkemizde eğitime erişimi sağlanan geçici koruma altındaki öğrencilerin sayısı*. http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/18104635_Mart_internet_bulteni_.pdf 10.01.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi: genişletilmiş bir kaynak kitap* (1. Baskı). S. Akbaba Altun & A. Ersoy (Çev. Eds). Pegem Akademi.
- Miks, J., & McIlwaine, J. (2020). *Keeping the world’s children learning through COVID-19. Research report, UNICEF*. https://www.un_cef.org/coronav_rus/keep_ng-worlds-ch_ldrenlearn_ng-through-cov_d-19.
- Oyedorun, D.T. (2020). Sudden change of pedagogy in education driven by COVID-19: Perspectives and evaluation from a developing country. *Research in Globalization*, 2, 1-5.
- Saygı, H. (2021). Kovid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 109–129. doi:10.51948/auad.841632
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- Silverman, D. (2000). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Şentürk, İ. (2018). Rethinking education policies within the axis of being a refugee: Refugees and multiculturalism-proposals for Turkey. *Educational development and infrastructure for immigrants and refugees* içinde. ss. 108-124. IGI Global.

- TEGV (2020) *Covid 19 dönemi TEGV çocukları uzaktan eğitim durum değerlendirme raporu Mayıs 2020*, <https://tegv.org/dosyalar/covid-19-donemi-uzaktan-egitim-durum-degerlendirme-raporu.pdf> 07.11.2021 , 07.10.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Tunca, E., Kesbiç, K., & Gencer, E., G. (2021). *Eğitim izleme raporu 2021: Öğrenciler ve eğitime erişim. Eğitim Reformu Girişimi*. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-ogrenciler-ve-egitime-erisim/>
- Ünal, R., & Aladağ, S. (2020). Kapsayıcı eğitim uygulamaları bağlamında sorunlar ve çözüm önerilerinin incelenmesi. *Journal Of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 2(1), 23–42.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Zengin, M., & Ataş-Akdemir, Ö. (2020). Teachers' views on parent involvement for refugee children's education. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 75-85.